

Bejárták a világsajtót Homoródkarácsonyfalva unitárius temploma falképciklusának fotói

Ahová visszatért Szent László király

Már-már csodával határos, hogy milyen szépen megmaradtak a Hargita megyei Homoródkarácsonyfalva unitárius templomának falképei. Szent László évében megtekintettük a 2006-ban felújított falképciklust.

Homoródkarácsonyfalva neve ma már egybefonódik azoknak a Kárpát-medencei településeknek a nevével, ahol ugyanannak a gyönyörű freskósorozat változatai fordulnak elő: Székelyderzsszel, Bögözzel, Csíkszentmihállyal, Gelencével. A homoród szentmártoni hasonló falképek ugyan elpusztultak, de Huszka József rajztanár 19. századi vázlatainak köszönhetően ismerjük azokat is. „Az 1068-as úz-besenyő betörést megfékező kerlési ütközet László herceget tematizáló falképciklusai főleg a történelmi határörvidék templomaiban terjedtek el” – olvasható eme műemlékeket bemutató honlapon.

Az Árpád-kortól a barokkig

A falképfeltárás szemléletet formált Karácsonyfalván: a helybelieknek meg kellett barátkozniuk azzal a gondolattal, hogy fehér templomuk belső falai megszínesednek. Az eddig utolsóként napvilágra hozott Szent László-freskósorozat megsokszorozta a közösség erejét és a támogatók adakozókedvét. Restauráltak a festett berendezési tárgyakat és a mennyezeti kazettákat, kutatóablakok sejtetik a padfestés egykori mintáit, és a szentély falán további freskók szelvényeit nyitották meg.

FOTÓ: BARABÁS ÁKOS

„Elővarázsolt” freskók. Sokan a csodájára járnak a homoródkarácsonyfalvi Szent László-ábrázolásnak

A legenda

„Szent László herceg meglátott egy pogányt, aki lóva hátán egy szép magyar leányt hurcolt magával – olvasható a Képes Krónika Szent László-legendájában. – Azt gondolta tehát Szent László herceg, hogy ez a váradi püspök leánya, és ámbár nehéz sebben volt, mégis nagy hamar üldözőbe vette lóva hátán, akit Szögnek nevezett. Midőn aztán lándzsavégére megközelítette, semmi se ment vele, mert az ő lóva már nem iramodott gyorsabban, amannak lóva se maradt vissza semmennyit sem, így mintegy kartávolság volt a lándzsa hegye és a kun háta között. Rákiáltott tehát Szent László herceg a leányra, és mondá: Szép hűgom, ragadd meg a kunt az övénel, és vedd a földre! Az meg is tette. Midőn a földön hevert, Szent László herceg lándzsát akart belé vetni, hogy végezzen vele. A leány ekkor nagyon kérte, ne ölje meg, hanem bocsássa el. (...) A szent herceg azután hosszasan küz-

dött a kunnal, majd elvágta inát, és megölte. De az a leány nem a püspök leánya volt.”

Orbán Balázs említése

A 16. században fehérre meszelt templom külső falait díszítő falképeket Orbán Balázs említette először: „kivül a leomlodozó vakolat alól régi fresco festvények nyomai tünedeznek elő”. A belső kifestésre utaló első nyomot 1964-ben, a villamos áram bevezetésekor látta meg az akkori lelkész: a vésés nyomán színes mészdarabok potyogtak ki a falból. 1973-ban, a templomjavításakor Lakatos Gyula helyi lelkész fel is hívta rá a szakemberek figyelmét. Benedek Enikő tiszteletes asszony érdeklődésként említette, hogy az első templomfűzetben még azt írták: hátha eljön az idő, amikor feltárják a freskókat... Az Erdélyi falképek és festett faberendezések című felmérő program keretében 1998-ban nyitották a szakemberek az első szondát. 2005-ben derült ki, hogy

„a szentély teljes felülete is festett, és a hajó északi falán több különböző kéztől és korból származó képszalag található”.

A feltárás kezdete

A feltárás 2006 áprilisában kezdődött el, a kutatás és konserválás 2007 nyarán folytatódott. A Homoródkarácsonyfalváért Alapítvány anyagi támogatásával a feltárást a Székesfehérváron élő Lángi József restaurátor végezte. Az eddig feltárt Anjou- és Zsigmond-kori falképek közül Jézus születésének jelenetét a 14. század első felére keltezik a szakemberek, ugyanannak a századnak a második felében festhették a Szent László-legendát, amely 11,6 m hosszúságban és 2 m szélességben az 1068. évi kerlési csatát ábrázolja. A háromkirályok hódolatát, illetve a Szent Iлона császárnőt ábrázoló freskó festésére „az 1496-ban történt toronyépítés idején kerülhetett sor” – írja Lángi József. A királyi meghallgatási jelenet,

majd az, amelyben a hadba vonulás előtt megáldja Lászlót a váradi püspök, valamint a legendából ismert csatajelenet hasonló az ezekkel rokonított freskókon ábrázoltakhoz. A legdinamikusabb jelenet, amint a menekülő lányrabló kun lován visszafordulva lövi ki a nyilvesszőt a sebezhetetlen Lászlóra. Az újabb jelenetben az elrabolt lány László segítségére siet, és a király szekercéjével elvágja a kun lábát. Az utolsó előtti kép azt a pillanatot rögzíti, amikor László a megsebesített pogányt a hajánál fogva tartja, a megmentett leány pedig lesújt a kun nyakára a herceg kardjával. A zárójelenet azt ábrázolja, amint megpihennek a fa alatt.

Mesél a „ferde kép”

„Ferde kép” – így emlegetik a karácsonyfalvi falképciklust. Bár hasonló a többi Szent László-ciklushoz, több olyan elemet is tartalmaz, amelyről egyedi – tudtuk meg Benedek Mihály unitárius lelkész től. A birkózási jelenetben Szent László nem harci, hanem más öltözéket visel: barna színű bársonyruházattal máshol nem találkozunk. A pihenési jelenetben a háttérben egy katonalátható, a pihenő Szent László álmát őrzi. Karácsonyfalván három van ebből a jelenetben. Miután a látogató elmélázott Szent Lászlónak a kun vitézzel vívott harcán, kérdezzük: hogyan tudott megmaradni és napvilágra kerülni ilyen építésében a felbecsülhetetlen falkép? A soktényezős válasz szakmai részét a restaurátortól tudjuk: lemeszelés előtt nem vertek beléjük vakolatköthető réseket. Erdemes ellátogatni Karácsonyfalvára a Szent László-emlékévben. Ezer évet lép vissza a történelemben az, aki ennek a szent hajléknak a múltjára kíváncsi. Mesél a gyönyörű műemlék templom minden szeglete, a lelkész házaspár és azok, akiknek szívügyük a falu jövője.

MOLNÁR MELINDA

Erdélyi protestáns diákok külföldi egyetemjárása könyveik tükrében

Az erdélyi protestánsok 17–20. századi peregrinációjának, vagyis külföldi „egyetemjárásának” tárgyi emlékeiből nyílt kiállítás a héten a kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet könyvtárában – a tárlat november 15-éig látogatható. Az utazóládákat utánzó tárlókban és a kifüggesztett hét pannón emlékalbumokból válogattak érdekességeket, amelyek bemutatják azt, hogy hogyan éltek a külföldön tanuló diákok, milyen kapcsolathálókat építettek ki, hogyan hasznosították külföldön szerzett tudásukat itthon.

Kató Béla, az Erdélyi Református Egyházkerület püspöke a kiállítás megnyitóján arra mutatott rá, hogy ez a beszédes gyűjtemény az elmúlt öt század esztendőt eleveníti meg. A peregrinációnak nagy jelentősége és hagyománya volt a protestáns egyházak életében, amelyhez nagy elhatározás, ki-

tartás és támogatás kellett. A püspök szerint a nyugati egyetemeken való tanulásnak a saját

fejlődésünket kell szolgálnia, a kint tanultakat, látottakat az erdélyi valóságban kell elhelyezni.

FOTÓ: KISS GÁBOR

Megidézett múlt. A peregrinációk tárgyi emlékeiből nyílt tárlat

Kurta József könyvtáros három gyöngyszemet emelt ki a kiállításból, három peregrinációs albumot, amelyekbe tulajdonosaik még költségeiket is beleírták, mint ahogy azt is, hogy milyen könyveket vásároltak, de egyetemi jegyzeteiket, olvasmányélményeiket is ezekbe rögzítették. Az első kiemelkedő album Gyöngyösi Nagy Istváné, azért is fontos mert kétszer is járt tanulmányi úton, az akkori utazási körülményeket figyelembe véve ez nagy teljesítmény, hiszen egy ilyen utazás akár hónapokig is eltartott. Kurta József szerint a peregrinációnak az volt a célja, hogy olyan embereket képezzenek, akik az egyházi és társadalmi elitet fogják majd alkotni, Gyöngyösi életpályája is ezt bizonyítja, hiszen egyházmegyei főjegyző, majd pedig esperes lett belőle.

Árkosi Tegző Benedek albumában szerepel Jan Placentinus bejegyzése, aki a frankfurti egyetemen a heliocentrikus elméletet tanította, emiatt 1666-ban az egyetem elmebetegsége miatt hivatkozva nyugdíjaztatta. A harmadik kiemelkedő album Hunyadi Abacs Márton és fia, Bánfiyhunyadi Abacs Márton közös albuma. Apa és fia 30 év távlatlában ugyanazt a peregrinációs albumot vitte magával, amely 64 bejegyzést tartalmaz, és amelyből gazdag kapcsolati háló világlik ki.

Kurta József szerint hatalmas hozadékra van a külföldi egyetemjárás történetének, csodálatos eszmerendszert hoztak haza a külföldi diákok, amely mai napig példaértékű. Az akkor kiépült kapcsolatrendszerek pedig máig élnek és hatnak.

KISS GÁBOR